

НАШІ ЮВІЛЯРИ

Вітаємо Наталію Йосипівну Черниш

Наталія Йосипівна Черниш народилася 30 березня 1948 року у Львові. Мати — Марія Андріївна Чупракова і батько — Йосип Дем'янович Черниш були істориками. Мама займалася питаннями індустріалізації міста Львова, а батько — питаннями аграрної політики. Мама була родом із багатодітної селянської родини з околиць міста Благовещенська (Далекий Схід Російської Федерації), а батько — із села Копилів Макарівського району Київської області (тепер ця місцевість входить у 30-кілометрову Чорнобильську зону). Батько матері був писарем у сільраді; його вбили семенівці. Мати Наталії Йосипівни була наймолодшою чотирнадцятою дитиною у сім'ї. Її разом з іншими братами та сестрами ставила на ноги бабуся за умов надзвичайних злиднів. Дід Наталії Йосипівни по батьковій лінії був наглядачем державної дороги на Київ. Батьки Наталії Йосипівни завжди багато й систематично працювали як науковці та викладачі. Наталія Йосипівна згадує:

“Переважно їхня праця була за письмовими столами. У нас була окрема кімната, де стояли два їхні столи та стелажі з книжками. Коли я пішла до школи, вони поставили поруч третій стіл. Вони нічого мені не казали. Вони просто поставили його, і я знала, що це є моє місце і що так, як вони живуть, так і я мушу жити. Вони багато словами не говорили. Я так тепер розумію, що вони діяли більше власним прикладом...”¹.

Окрім того батьки з дитинства заохотили свою доньку до спорту. Спочатку це виходило з потреб зміцнення її здоров'я, а потім переросло у серйозне захоплення. За якийсь час вона навіть увійшла до складу кандидатів до олімпійської збірної СРСР від України.

“Часто сниться — мороз, сніг, басейн, на бортику стоїть тренер із секундоміром і кричить: “Швидше! Давай! Давай!” А сили вже нема, а плисти треба, і тільки пам'ятаєш оте “треба”. Спорт навчив мене терпіти, мучитися і терпіти довгі тренування, часто у холодній воді — зимою, у відкритому басейні, йде сніг, ти пливеш і мрієш про теплий душ... Терпіти довго — аби на якусь коротку мить стояти у яскравому світлі й розглядати свою медаль... А ще бабуся раділа, коли я попала до олімпійського резерву, бо тоді перед скиненням Хрушова влада влаштувала штучний голод і люди забули, що таке білий хліб — та й хліб взагалі. Я от як тепер бачу, як наша староста у фартушку приносила до класу ті білі булочки по три копійки — нам їх видавали по одній на брата... А “збірникам” давали по три кілограми білого борошна на місяць і шоколад — уже не пам'ятаю скільки. То ми пекли вдома хліб, а бабуся стидалася, що люди запах почують, бо в них того не було”.

Після закінчення середньої школи в 1966 році Наталія Йосипівна пішла вчити-ся на історичний факультет Львівського державного університету ім. Івана Франка. Під час навчання дуже захоплювалася археологією, однак на третьому курсі під

¹ Тут і далі наведено цитати з інтерв'ю Наталії Йосипівни Черниш, проведеного Віктором Сусаком у м. Львові 17 січня 2008 року.

впливом професора кафедри філософії Олени Петрівни Веремєєвої захопилася вивченням теоретичних питань життя та розвитку суспільства. Після закінчення навчання на історичному факультеті 1971 року Наталія Йосипівна відпрацювала два роки за скеруванням як молодий спеціаліст на кафедрі філософії Львівського політехнічного інституту. Після цього в 1973 році вступила до аспірантури Львівського університету за спеціальністю “філософія” і 1976 року успішно захистила під керівництвом О.Веремєєвої кандидатську дисертацію з теми, пов’язаної з поняттям “національний егоїзм”.

“Зараз, коли я розмовляла з Євгеном Івановичем Головахою, він звернув увагу на те, що в мене кандидатська була, фактично, із соціальної психології. Це справді так, бо національний егоїзм — це не витвір ідеології, а почуття, яке та чи та людина має, думаючи про свою належність до певної етнічної групи. Правда, це була тема за працями Леніна — за тим, що він там писав про національний егоїзм. Звичайно, з точки зору марксизму все, що було пов’язаним із націоналізмом, з національними почуттями, з національною психологією, — воно все мало дуже від’ємну конотацію. Тепер Гіденс у своїх працях пише про те, що біда цілої західної науки полягала в тому, що вона переважно займалася пошуком відповідей на Маркса... Отже, якщо Маркс чи марксизм не заторкували якихось питань, суспільно дуже важливих, то вони залишалися не розробленими. Отак було і з нацією. Оскільки для марксизму нація — це було поняття історичне, яке з’явилося тільки за умов капіталізму, і нація мала розчинитися після перемоги світової революції, то в працях Маркса, Енгельса, Леніна національним питанням приділялося досить мало уваги. Тези були звичайні: “Пролетаріат як робітничий клас, що не має батьківщини, об’єднаним загоном виступає проти об’єднаної безнаціональної буржуазії”. Тому національне питання в марксизмі не досліджувалося як проблема, і моя дисертація, звісно, була приречена бути такою собі спробою переповідання того, що з приводу національного егоїзму думав Ленін...

От така була кандидатська дисертація, яка спричинилася до того, що в своїх уже соціологічних розвідках я дуже часто поверталася до питань, пов’язаних з етносом, з нацією й уважно стежила за полемікою довкола цього. Тому для мене не був дивним ренесанс, який стався в останній чверті ХХ століття, коли раптом питання етнічні, національні висунулися на чільні позиції в соціогуманітарних науках. Одна з причин, що ними не займалися серйозно ні вчені з марксистського табору, ні їхні ідеологічні супротивники, полягала в тому, що основоположники марксизму їх не розробляли... Відтак, все, що пов’язане з нацією, з етносом, не було добре дослідженим... Однак будь-який спалах національних почуттів чи націоналізму неминуче приводив до посилення інтересу до цієї проблематики. Мало хто із середовища провідних учених думав, що перехід до постіндустріального суспільства навіть підштовхне ренесанс етнічного. Однак так сталося. Глобалізація, навпаки, не привела до відмирання різноманітних національних проявів, вона породила іншу тенденцію — відповідь у вигляді пошвавлення всього етнічного і національного. І це все нормально. На виклики глобалізації мала бути якась рівноцінна відповідь. Вона виявилася в зацікавленнях до всього локального, локальних культур, етнічних культур, в тому числі ідентичностей. Глобалізація, а також підйом усього локального, *глокалізація*, — мені здається, що це є теми, які дуже цікаві для соціологів і будуть довго лишатися цікавими”.

Після успішного захисту кандидатської дисертації в 1976 році Наталію Йосипівну залишили працювати на кафедрі філософії — асистентом для викладацької роботи та керівником лабораторії соціологічних досліджень, яка була заснована у Львівському державному університеті 1964 року за часів Хрущовської відлиги. Її головним завданням були дослідження на заводах і великих підприємствах міста Львова в контексті розроблення планів їхнього соціального розвитку. Наталія Йо-

сипівна пропрацювала в соціологічній лабораторії при кафедрі філософії з 1977-го до 1988 року, після чого перейшла на посаду старшого наукового співробітника університету для завершення роботи над докторською дисертацією, яка стосувалася студентської молоді, оскільки під час роботи в лабораторії накопичився неабиякий доробок щодо студентства, значною мірою завдяки тому, що починаючи з 1978 року соціологічна лабораторія університету дуже тісно співпрацювала із соціологами Харківського державного університету. Спочатку була участь у всесоюзній темі, присвяченій студентству, розроблення якої в її українській частині очолювала професор Якуба Олена Олександрівна. Загалом же Львівський університет відповідав за дослідження у західному регіоні УРСР.

“Поштовх до активного розвитку соціології у Львові дали харківські соціологи. Я завжди це визнаю, тому що Харків є батьківщиною української соціології... Науковим консультантом щодо моєї докторської дисертації була Якуба... Назва моєї дисертації була “Зрілість свідомості молоді як філософсько-соціологічна проблема”. Цю назву я шукала довго, бо вона мала стосуватися молоді й моєї участі в тих різноманітних соціологічних дослідженнях... Неабияк важливим було й те, що свою докторську дисертацію я завершувала в період перебудови. Це ж був час змін: 85-й рік — Горбачов прийшов до влади, внаслідок чого в суспільно-політичному житті дуже змінилися акценти. В радянські часи представники влади цікавилися молоддю тільки з одного погляду — як резервом трудової сили, все... А за часів Горбачова ставлення до молоді змінюється. Почали цікавитися: а якою вона є? Якою мірою вона готова взяти участь у соціальних змінах, у реформах, у новаціях? Тоді вперше на молодь почали дивитися як на суб'єкт. Я би, може, так і назвала свою дисертацію. Однак тоді ще в 1988 році до того суб'єкта ледве тільки доходило. Тому — “зрілість свідомості”. В якому сенсі?

Мене завжди цікавила і дотепер цікавить така річ: “Наскільки те, що людина подумає чи скаже, співвідноситься з її реальною поведінкою?” І для мене зрілість свідомості тоді полягала в тому, щоби не було того розриву — між словом і ділом, між тим, що людина думає, і як вона поводить. виявляється, що я була трохи романтичною, тому що, як показують дослідження навіть сьогоднішнього дня, існує колосальний розрив між тим, які відповіді дають респонденти, і тим, чим вони насправді живуть, як вони діють... Ця проблема є дуже гострою для соціології, бо якщо раніше ми мали справу переважно з кількісними дослідженнями, то люди вже просто навчилися відповідати не те, що вони думають, а те, що від них хотіли би почути. Тим викликаний інтерес соціології до якісних методів — щоб намагатися все ж таки зрозуміти людину досі глибше, якось відійти від стандартних відповідей...

Для мене досі проблема залишається — вдосконалення технології соціологічних досліджень. Із чим має справу соціолог, коли працює з людьми, навіть якщо це є фокус-групи чи глибокі інтерв'ю? Все одно це те, що люди скажуть, що вони подумали. Але якою мірою це відповідає внутрішньому світові людини, якою мірою людина після цього реалізує ці свої висловлені положення? І ще одна проблема. Є такий влучний вираз російською мовою, з поезій Тютчева: “Мысль изреченная есть ложь...” Ми, соціологи, маємо справу з раціональними висловлюваннями людей, які пройшли крізь їхню свідомість. А що робити з позасвідомим? От десь я вчитала, що людина тільки на 7 відсотків складається з раціонального, а на 93 — з позасвідомого. Як це дослідити засобами соціології? Коли людина дає відповідь, це вже є те, що пройшло крізь її свідомість; отже, це не є позасвідомим. Через те мені здається, що основною проблемою соціології вже найближчого майбутнього буде проблема дослідження отих бездонних глибин людського підсвідомого ества. Тут доведеться виходити на якийсь новий рівень досліджень, коли кількісні та якісні методи будуть тісно переплітатися та взаємодіяти. Очевидно, соціології доведеться будувати дуже

тісні контакти із соціальною психологією та іншими науками, тому що йдеться про стани несвідомі, неусвідомлені, позасвідомі, надсвідомі...”

1989 року Наталія Йосипівна вперше поїхала до Канади в рамках наукового обміну між університетом провінції Альберта і Львівським державним університетом. Її стажування відбувалося в канадському Інституті українських студій та на соціологічному факультеті. Там уперше дослідниця дістала доступ до широкого наукового доробку західних учених про ситуацію в СРСР, про особливості свідомості та поведінки радянських людей, про проблеми молоді тощо. Потім були ще наукові стажування в Едмонтоні 1990 та 2002 років.

“Я в Канаду поїхала однією людиною з достатньо простими поглядами на науку, та й на життя в цілому, а повернулася — іншою, в якій голова розривалася від суперечливих думок — незручних і незвичних... Мене завели у тамтешню бібліотеку і сказали — читай, бо у вас того нема. То я й читала цілими днями й ночами — і Осадчого, і Стуса, і Мороза, і всіх зарубіжних українців, що після війни перебралися до Канади або що їх вислали із Союзу... Також інших дисидентів, Солженіцина, наприклад... Пам’ятаю, там було три шафи: в одній — праці Сталіна, в другій — все про “великого керманіча усього прогресивного людства, мудрого вождя усіх часів і народів”, у третій — все про жертви сталінських репресій, коштом яких будували “світле майбутнє”... І тамтешні студенти візьмуть книжку з першої шафи, з другої-третьої та й читають, порівнюють, міркують... У них тоді виробляється своя точка зору, своя позиція, не нав’язана, не запозичена...”

Наталія Йосипівна успішно захистила докторську дисертацію в червні 1991 року і здобула диплом доктора соціологічних наук спеціалізованої Ради із захисту кандидатських і докторських дисертацій Харківського державного університету; це був перший захист докторської дисертації на цій Раді. Примітно, що захисти докторських дисертацій Черниш Наталії Йосипівни, Подольської Єлизавети Ананіївни та Бакірова Віля Савбановича були першими захистами в Харківському університеті як в українській академічній установі та останніми в СРСР, який незабаром припинив своє існування. Свого наукового консультанта — Якубу Олену Олександрівну Наталія Йосипівна згадує як яскраву, непересічну особистість.

“Я можу згадати її колосальний інтелект. Вона була третім професором у своїй родині... Інтелігентність та інтелект — це два слова, які її колосально характеризують. Вона була надзвичайно вихована, вона світилася розумом... За її безпосередньою участю відбувалося моє зростання, тому що як керівник згаданої мною раніше теми вона давала дуже цікаві завдання, які неможливо було однозначно та просто розв’язувати. Вона постійно спонукала до наукового зростання... При цьому її рівною мірою цікавили питання як методології, так і методики... Вона одна з перших відкрила для українських науковців західних дослідників. Серед усіх соціологічних праць їй найбільше подобалися книжки Масіоніса, в той час, коли росіяни знайомство із західною соціологією починали зі Смельзера... Вона мала смак до того. Вона добре орієнтувалася в західній соціології... Вона постійно проводила наукові семінари, біля неї постійно була молодь, яка читала та реферувала це все, а потім розповідала...”

Я ніколи не забуду, як вона ще в тих 70-х роках завжди вказувала на роль культури. Вона багато разів повторювала, що культура — це є те, з чого починається суспільство, а не закінчується... Уявіть собі, що то був СРСР, де панували тези про науково-технічний прогрес, про все уречевлене, детерміноване економікою і т. д., і т. д., і раптом вона говорить про культуру, духовність, цінності. Вона навіть вивела формулу, що культура — це якість суспільства. Вона говорила так: “Всі суспільства однакові. От візьміть Конта, який каже, що є сім’я, церква і держава. Всі ці елементи є у всіх суспільствах, але суспільства є різними. Чому? Тому що культура вносить своє забарвлення. Наприклад, у різних суспільствах сім’я є різною — моногамною, полігамною, патріархальною, малою, великою. Так само з державою чи релігією”. На

тлі раціонального техніцизму та сциєнтизму ця думка про культуру як якість суспільства мене дуже приваблювала. Вона [Якуба] також була надзвичайно талановитим організатором. Вона, фактично, зробила соціологію інституціоналізованою в Україні. В радянські часи це було фантастично важко зробити, тому що на соціологію дивилися як на дуже підозрілу науку, що має західне коріння, коли соціології відводили дуже вузький коридор, як такий що мала постачати ілюстрації для марксизму-ленінізму. Так от, за таких умов вона домоглася, щоб створити кафедру, а потім відділення на економічному факультеті Харківського державного університету, а потім окремий факультет. Це було фантастично важко. Але вона, будучи дуже м'якою інтелігентною людиною, в цьому організаторському плані була як сталевий кулак. Вона чітко знала свою місію і йшла до того. Тому я її дуже поважаю і дуже ціную”.

Попри те, що після захисту 1991 року Наталія Йосипівна була єдиним доктором соціологічних наук у Львівському університеті, вона більш як десять років не мала можливості працювати за спеціальністю. Після захисту дисертації Наталію Йосипівну наказом перевели працювати на кафедрі теорії та історії культури, де вона читала курси з естетики, з питань розвитку української культури, спецкурс про українську ментальність і національний характер українців, а також соціологію для студентів історичного факультету. В 1993 році Львівський національний університет ім. Івана Франка відвідав професор Майкл Кенеді з Мічиганського університету (США). Він запросив Наталію Йосипівну, а також молодого політолога Костянтина Малиновського до свого університету для наукового стажування. 1997 року Наталія Йосипівна впродовж восьми місяців перебувала як Фулбрайтівський стипендіат у Канзаському університеті (США), де вона викладала історію східноєвропейської соціології та спецкурс для американських студентів про розвиток української соціології. Ще одним важливим етапом у професійному житті Наталії Йосипівни стала участь у міжнародному трендовому соціологічному дослідженні “Львів–Донецьк: соціологічний аналіз групових ідентичностей і ієрархій суспільних лояльностей (1994, 1999, 2004)”. За результатами цього проекту київське видавництво “Критика” 2007 року опублікувало колективну монографію “Львів–Донецьк: соціальні ідентичності в сучасній Україні” у форматі спеціального випуску “Україні Модерної” — міждисциплінарного часопису Інституту історичних досліджень Львівського національного університету ім. Івана Франка.

У 1995 році Наталія Йосипівна обійняла посаду професора кафедри етнології історичного факультету. За якийсь час на цій кафедрі з ініціативи ректора Івана Олександровича Вакарчука, а також за активного сприяння декана історичного факультету доцента Романа Мар’яновича Шуста була створена спеціалізація “Соціологія” в рамках спеціальності “Історія”, і звідси за два роки виросла кафедра історії й теорії соціології. З квітня 2002 року і дотепер Наталія Йосипівна Черниш є її завідувачкою. У вересні 2002-го кафедра історії й теорії соціології здійснила перший набір студентів за спеціальністю “Соціологія”. З того часу ця структура дуже динамічно розвивається. Тепер на кафедрі працює 12 викладачів, навчається 7 аспірантів і 140 студентів, а серед викладачів 8 осіб мають захищені дисертації, серед яких 4 — колишні аспіранти Наталії Йосипівни. В перспективі — створення факультету соціальних наук Львівського національного університету ім. Івана Франка, ядром якого буде кафедра історії й теорії соціології, що її у співпраці зі своїми колегами-одномудцями започаткувала професор Наталія Йосипівна Черниш — талановитий педагог, визначний учений-соціолог, громадянин, чуйний до потреб студентів викладач, уважна до різних питань з боку колеґ завідувачка кафедри. Наталія Йосипівна — це Людина з великої літери, бути поруч з якою і приємно, і відповідально, а співпрацювати з нею — це велика честь!

Многая Літа Вам, Наталіє Йосипівно!

Вітаємо Ігоря Семеновича Кона!

Завжди спокійний і доброзичливий, з легкою, ледь вловимою посмішкою, впевнений у собі, у своїх знаннях, у своїй особливій місії в шерезі тих молодих інтелектуалів, які створювали в СРСР дивовижну науку соціологію, що перетворилася у 60-ті роки минулого століття з нищої служниці імперіалізму на наукову дисципліну, покликану вдихнути нове життя в марксистсько-ленінське суспільствознавство. Таким я завжди бачу Ігоря Семеновича Кона, з яким мав щастя познайомитися чверть століття тому. Його “Соціологія особистості” багато в чому сприяла легітимації й популяризації соціології, формуванню нової генерації фахівців, здатних не лише повторювати заклинання про безкласове суспільство і всебічно розвинену особистість, а й досліджувати і суспільство, і особистість саме з тих позицій, що були прийняті у світовій соціологічній спільноті. Власне, І.Кон і був одним із небагатьох радянських соціологів, які зналися на багатющому досвіді закордонних досліджень, вільно почувалися серед західних колег і створювали соціологічну науку всупереч ідеологічному диктату й адміністративній сваволі часів пізньої “відлиги” і раннього “застою”.

Зараз важко собі уявити бодай одну працю із соціології особистості, молоді та життєвого шляху, на яку б не вплинули дослідження І.Кона. Коли у 1980-ті роки я став до дослідження життєвої перспективи та професійного самовизначення молоді, його книжки одразу зайняли постійне місце на моєму письмовому столі. Особисте знайомство з Ігорем Семеновичем відбулося саме на момент завершення роботи над рукописом. Ясна річ, подібно до будь-якого марнолюбного й порівняно молодого автора, я передусім почав квапливо розповідати поблажливому “класикові” про свою роботу. Те, що він вислухав мій задовгий монолог із доброзичливою увагою, могло свідчити про істинну й рідкісну в наш час інтелігентність. Проте вельми несподівано для мене надійшла пропозиція дати рукопис для читання і подальшого використання в роботі над другим виданням “Психології юнацького віку”. Саме це й уразило мене як не найнаївнішого з усіх смертних. Чесно кажучи, максимум, на що я очікував, так це кілька компліментів, що надихають, і критичних коментарів, що витверезують. Дивина, але рукопис мій був по-справжньому серйозно прочитаний, а результати досліджень використані в книжці І.Кона. Тоді я й зрозумів, що для справжнього вченого ритуальна і престижна складові наукового спілкування мало що значать порівняно з відкриттям бодай одного цікавого факту.

Згодом збагнув також інше — істинному вченому надане право нехтувати умовами, що з усіх боків сковують творчу ініціативу і вільнодумство. Коли я звернувся до Ігоря Семеновича з цілком прагматичним проханням — виступити опонентом на захисті докторської дисертації, він, навдивовижу, легко погодився, хоча справа це вельми обтяжлива. Отриманий відгук дещо шокував не лише мене, а й відповідальних осіб із Вченої ради: тексту було менш як наполовину сторінки, де опонент повідомив, що сумнівів жодних у нього немає, а побажання одне — бути сміливішим у висновках, що, на його думку, було б цілком виправдано з огляду на результати дослідження. І хоча було це ще за радянських часів, авторитет опонента був настільки неспростовним, що навіть обережне інститутське керівництво із сумним подихом прийняло доволі екзотичне свідчення моєї профпридатності й допустило мене до захисту з небаченим раніше відгуком головного опонента. Та й у союзному ВАКу ніхто не обурився настільки явною зневагою до традицій, що вимагали багатосторінкової оцінки відкриттів і помилок здобувача.

Я зустрів Ігоря Семеновича цього року на конференції “Шляхи Росії”. За час, що минув від нашої останньої зустрічі, я встиг із молодого й перспективного вченого перетворитися на зовсім немолодого й не зовсім перспективного. Натомість Кон, як на мене, анітрохи не змінився. Та сама спокійна доброзичлива впевненість, та сама бездоганна логіка, той самий непідробний інтерес до того, чим він займається сьогодні.

Шановний Ігоре Семеновичу! Вітаємо Вас! Нехай приклад Вашого блискучого творчого шляху багато років надихає теперішнє і майбутні покоління соціологів!

*ЄВГЕН ГОЛОВАХА,
головний редактор часопису “Соціологія: теорія, методи, маркетинг”*

Привітання Андрію Григоровичу Здравомислову

У травні 2008 року відзначив своє 80-ліття відомий і визнаний у науковій спільноті російський соціолог Андрій Григорович Здравомислов, який в обраній ним царині наукових інтересів досяг результатів, що визначають розвиток цього напрямку й соціології як наукової дисципліни загалом.

Андрій Григорович почав свій шлях у науку в Ленінграді, де 1953 року закінчив філософський факультет Ленінградського державного університету. У 1960 році він захистив кандидатську, а в 1969-му — докторську дисертацію, присвячену теоретичним і методологічним проблемам вивчення соціальних інтересів.

Працював заступником завідувача лабораторії соціологічних досліджень ЛДУ, завідувачем сектору методології й техніки соціологічних досліджень Інституту конкретних соціальних досліджень, старшим науковим співробітником Інституту марксизму-ленінізму, директором Центру соціологічного аналізу Російського інституту соціальних і національних проблем. Від 2005 року А.Здравомислов — головний науковий співробітник Інституту соціології РАН.

Андрій Здравомислов є фундатором “Спільноти професійних соціологів” — незалежної громадської організації, що об’єднує у своїх лавах провідних російських соціологів, які працюють у російських і закордонних університетах, наукових центрах і комерційних організаціях. Ця спільнота є правонаступником Професійної соціологічної асоціації, створеної у 1993 році.

А.Здравомислов розробив оригінальну концепцію мотивації трудової діяльності. В основу спільного з В.Ядовим дослідження “Людина та її робота” було покладено ідею про необхідність з’ясування впливу змістової складності роботи на формування орієнтації на її зміст як визначальної для людини.

Цю методику дослідження трудової мотивації, розроблену 60-ми роками минулого століття, нині можна вважати класичною. Її неодноразово використовували інші дослідники в модифікованих варіантах і зараз до неї вдаються при дослідженні трудової мотивації працівників. Загальні методичні розробки А.Здравомислова та В.Ядова залишаються актуальними й у наш час. Їхня методика відрізняється від більшості інших методик трудової мотивації тим, що є комплексною, оскільки не просто вимірює мотивацію, а ще й аналізує зв’язок кожного мотиву (як елементу робочої ситуації) зі ставленням до праці й реальними результатами роботи трудівників. Слід зазначити, що концептуальна схема дослідження трудової мотивації враховує функціональну специфіку праці, що у разі дослідження трудової мотивації наукових співробітників має принципове значення.

А.Здравомислов значну увагу у своїй науковій діяльності приділив проблемі подвійної (об’єктивно-суб’єктивної) природи інтересу як безпосередньої спонуки до дії, методологічним проблемам вивчення їх.

Категорію соціального інтересу А.Здравомислов розглядає як властивість, що вирішальним чином впливає на соціально-політичну поведінку спільноти, визначає її соціально найважливіші акції. А.Здравомислову належить ідея про те, що інтерес об’єднує соціальну спільноту в єдине ціле і водночас відокремлює від решти спільнот з іншими характеристиками соціального статусу та інтересами. А.Здравомислов дійшов висновку, що соціальність інтересу зумовлена тим, що в ньому завжди наявний елемент зіставлення людини з людиною, однієї соціальної групи — з іншою. Ці основні теоретичні положення не втратили своєї актуальності й для сучасних дослідників соціального інтересу, особливо його різновидів залежно від соціальних сфер життя пострадянського суспільства.

А.Здравомислову належить розроблення концепції подолання “тоталітарного синдрому”, без чого неможлива нормалізація політичних й економічних відносин.

Результати його наукового пошуку покладено в основу низки відомих соціологічній спільноті й кількаразово перевиданих монографій: “Людина та її робота” (у співавторстві із В.Ядовим), “Проблема інтересу в соціологічній теорії”, “Потреби. Інтереси. Цінності”, “Методологія і процедура соціологічних досліджень”, “Соціологія конфлікту”, “Міжнаціональні конфлікти в пострадянському просторі”.

Редколегія і редакція часопису щиро вітають ювіляра зі знаменною датою, бажають йому подальших творчих успіхів і довголіття.

Вітаємо Володимира Марковича Пічу

26 квітня виповнилося 70 років від дня народження члена редакційної колегії часопису “Соціальна психологія” Володимира Марковича Пічі — доктора соціологічних наук, професора кафедри соціології та соціальної роботи Національного університету “Львівська політехніка”, головного редактора видавництва “Новий світ–2000” та “Магнолія–2006”.

Вельмишановний Володимире Марковичу!

Щиро вітаємо Вас з ювілеєм. Приєднуємося до всіх добрих і щедрих побажань, висловлених Вам у цей день. Багато зроблено Вами для становлення соціології в Україні і як науки, і як навчальної дисципліни. Ви є автором понад 150 наукових публікацій, монографій та одного з перших в Україні підручника із соціології. Вивчення соціології українським студентством важко уявити без Ваших підручників. У Вашому активі, поряд із навчальними посібниками, кілька словників-довідників із соціології та політології, написаних у співавторстві. За ними навчалися і навчаються тисячі майбутніх спеціалістів.

Ми впевнені, що до наших добрих побажань приєднуються всі наші колеги із Львівського відділення Соціологічної асоціації України, головою якого Ви були багато років, Ваші учні, яким Ви допомагали торувати свій шлях у велику науку, а також чимала когорта авторів оригінальних підручників та навчальних посібників для студентів вищих навчальних закладів України, вихід у світ яких Ви ініціювали.

Сподіваємося, що наша з Вами співпраця триватиме багато років. Ми цінуємо Вас за інноваційність мислення, небайдужість природи, толерантність у ставленні до своїх колег, студентів, аспірантів. Зичимо Вам творчої наснаги і довголіття, нових здобутків на науковій та видавничій ниві та, звичайно ж, міцного здоров'я і добробуту.

*Колеги з кафедри соціології та соціальної роботи
Національного університету “Львівська політехніка”,
члени Львівського обласного відділення
Соціологічної асоціації України,
численні друзі*